KIRGIZ MİLLİ RESSAMLARIN ESERLERİNDE CENGİZ AYTMATOV[1]

Fatih BAŞBUĞ[2]

ÖZ

Denize kıyısı olmayan bir coğrafyaya sahip Kırgızistan'da ülkenin büyük bölümü dağ, vadi ve geniş ovalardan meydana gelmektedir. Oldukça verimli topraklara sahip ülke ekonomisinin büyük bölümünü tarım ve hayvancılık oluşturmaktadır. Bozkır yapısının şekillendirdiği ülke insanının yaşamı, farklı kültürlerden beslenmektedir. Kırgızlardan başka Özbek, Kazak, Uygur, Rus, Tacik, Tatar ve Türk nüfusu, ülke kültürüne etki eden faktörler arasındadır. Kırgızların dünyaca ünlü edebiyatçısı Cengiz Aytmatov'un eserleri, ülke kültürünün yansıması şeklindedir. Eserleri farklı dünya dillerine çevrilmiş olan Aytmatov, sadece edebiyatçıları değil, ressamları da etkilemiştir. Bu makalede Kırgızistan'ın milli ressamları arasında gösterilen ve yaşayan günümüz ressamlarının eserlerine konu ettikleri, Cengiz Aytmatov'un hikâyelerinden tasvirler irdelenmiş, ressamların konuyu işleyiş biçimleri, kullandıkları plastik dil anlatılmıştır.

Anahtar kelimeler: Cengiz Aytmatov, resim sanatı, kültür

CENGIZ AYTMATOV IN THE WORKS OF KYRGYZ NATIONAL PAINTERS

ABSTRACT

In Kyrgyzstan, which has a geographical area without a coast, most of the country comes from mountains, valleys and wide plains. Most of the country's economy with highly fertile lands constitutes agriculture and animal husbandry. The life of the country where the steppe structure is shaped is nourished from different cultures. Uzbek, Kazakh, Uyghur, Russian, Tajik, Tatar and Turkish populations are among the factors affecting the country's culture. The works of Cengiz Aytmatov, the world famous literary figure of the Kyrgyz, are a reflection of the country's cultural heritage. Aytmatov, whose works have been translated into different tongues, influenced not only literary figures, but painters as well. In this article, depictions of Cengiz Aytmatov's stories, which were depicted among the national painters of Kyrgyzstan and which they lived in the works of today's painters, were examined and the painters workings and the plastic language they used were explained.

Keywords: Cengiz Aytmatov, painting Art, culture

GİRİŞ

İnsanların, tabiat karşısında duygu ve düşüncülerini çizgi, renk, biçim, ses, söz ve ritm gibi araçlarla en güzel bir biçimde ve kişisel bir ifadeyle anlatma çabasından doğan ruhsal bir faaiyet olan sanat (Kayhan, 1971: 4) farklı coğrafyalarda üretilse de izleyiciye aynı hissi verebilir. Sanatın evrensel dilinin bir yansıması olarak kabul edilen bu durum, Walter Benjamin'in tarif ettiği ilericilik ideali ve kültürel fenomenler çizgisinde ele alındığında, siyasal ve sanat avangartlarının sanat ve kültüre, toplumun dayattığı yabancılaşmaya karşı, yığınların özgürleşme aracına bir ifade biçimi (Heinich, 2013: 31) olarak değerlendirilebilir. Sanat, yığınlara özgürleşme kapılarını aralarken, sanatçının içindeki açığa çıkmamış duyguları da serbest bırakma aracı işlevini görmektedir. Bu sebeple, sanatın paylaşılabilmesi ve sosyal yapı içinde devinim kazanabilmesi için ses, renk, hareket ve yazı gibi bazı araçlara da gereksinim vardır (Erinç, 2008: 50). Bu araçlardan biri olan yazı, edebiyat dünyasının akıl, fikir, mantık ve hayal gücünün bir ürünü olarak kelime sanatıdır. Kırgız edebiyatının güçlü yazarı Cengiz Aytmatov, Kırgız kültürünü resimsel bir anlatım biçimiyle ifade ederek, Kırgız milli sanatçılara ilham kaynağı olmayı başarabilmiştir. Aytmatov'un eserlerinin görsel dile yansıma biçimlerinden önce Kırgızistan coğrafyasının tanınmasında yarar vardır.

Kırgızistan coğrafya olarak Türkistan'ın kalbi sayılabilecek bir noktaya konuşlanmış ve denize kıyısı olmayan bir ülkedir. Özbekler, Ruslar, Dunganlar, Uygurlar, Tacikler gibi farklı etnik grupların da yaşam sürdüğü bu coğrafyada, milli bir sanat inşa etmek ne denli güç olsa da Kırgızlar sanat alanında milliliklerini korumayı başarabilmişlerdir. 1919'dan 1991 yılına kadar ülkede hâkimiyet kuran Sovyet gücü, bağımsızlık ilanına kadar ülkedeki ilerleme sistemini inşa ederek, Kırgızları bu sistemin bir dinamiği haline getirmiştir.

Sovyetler Birliği kurucusu, Sosyalist devrimci ve politikacı olan Vladimir Lenin'in sanata olan düşkünlüğü, tüm demirperde ülkelerinde etkisini hissettirdiği gibi Kırgızistan'da da etkisini hissettirmiş ve bir sanat ortamının yaratılması sağlanmıştır. Lenin'in fikir önderliğini yaptığı, Sovyet Sanatçılar Birliği 1931 yılında ilk sergi faaliyetlerini

[1] Bu çalışma, Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 3. Uluslararası Akdeniz'de Sanat Sempozyumu'nda bildiri olarak sunulmuştur.

[2] Prof. Dr. Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü, fatih.basbug@manas.edu.kg

gerçekleştirse de sendikal anlamda bir kurumsallığa resmi olarak 1939 yılında kavuşmuştur. Ancak eğitimlerini Rusya'daki sanat okullarında tamamlayan ünlü Kırgız sanatçılar, dernekleşme faaliyetlerine Rusya'dan daha erken başlayarak, 1933 yılında kurumsallaşarak, Kırgız Sanatçılar Birliği'ni kurmuşlardır. Tabi bu organizasyon, Sovyet Sanatçılar Birliği'nin kontrolünde ve sorumluluğunda kurulmuştur. Birliğin amaçları arasında Kırgız sanatına katkı yapacak, yetenekli gençlerin keşfedilmesi, teorik ve mesleki anlamda gelişimlerinin desteklenmesi gibi unsurlar yer almaktadır. İlk yıllarda yani 1933-1940 yılları arasında bu birliğin başkanlıklarını Rus ressamlar yürütse de 1940 yılından 1952 yılına kadar ünlü Kırgız milli ressamı Gapar Atiyev yürütmüştür. İki yıllık bir aradan sonra tekrar birliğin başına geçen Atiyev, 1954 yılından 1968 yılına kadar bu birliği başında bulunmuştur. 1968 yılından günümüze kadar Kırgızların en büyük heykeltıraşlarından biri olan Turgunbay Sadıkov bu birliğin başındadır. Birliğin adı zamanla değişerek, Kırgızistan Cumhuriyeti Sanatçılar Birliği adını almıştır. Bu birlik, Kırgızistan'da faaliyet gösteren sanatçıların, yeterliklerini tespit eden, onları birliğe kabul ederek bir nevi sanatçı kimliği veren resmi bir kuruluştur (Musakeev, 2018). Bu yeterliklerin oluşturulmasında sanatçının ürettiği eserler, eğitim durumu, iş disiplini, özgün tarzı gibi sanatın temel niteliklerinin buluştuğu bir karakter yapısının düzeyi temel alınır. Birliğe kabul edilen sanatçılar dilerlerse, devletin onlara tahsis ettiği kamu binalarında atölye açma imkânına sahiptirler. Birlik mensubu sanatçıların atölyelerinin hepsi, şehrin merkezi bir konumunda ve bir arada bulunmaktadır.

Çalışmada konusu edilen Kırgız Milli ressamlar, daha önceden bu birliğe kabul edilmiş ve tescillenmiş ressamlardır. Bu sanatçıların eserlerine geçmeden, eserlere ilham kaynağı olmuş Kırgız edebiyatının mihenk taşı Cengiz Aytmatov'un hayatından kısaca bahsetmek gereklidir.

Cengiz Aytmatov, 1928 yılında Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'e bağlı Talas vadisinde yer alan Şeker Köyü'nde doğmuştur. Babası Törekul Aytmatov, annesi Nagima Hamzayevna Aytmatova'dır. Babası bir memur olarak parti görevlisi olarak Moskova'ya gönderildikten sonra, tutuklanıp öldürülmüştür. Ölümünden sonra herhangi bir suçunun olmadığı anlaşılmıştır. Annesi çeşitli memuriyetlerde bulunmuştur. Dört çocuğunu kendi başına büyütmek durumunda kalmıştır. Babaannesi Ayıkman Hanım, etrafında saygı gören bilge bir kadındır. Torunu Aytmatov'u ninniler, masallar, efsanelerle beslemiştir. Cengiz Aytmatov çocukken kendisini ninniler, masallar, efsanelerle büyüten babaannesi Ayıkman'ın etkisinde kalmış ve edebiyata ilgisinde babaannesinin rolü büyük olmuştur (Aydın, 2016: 5). Eserlerinde Kırgız halk yaşamını, dolayısıyla Türk aile yapısını, doğasını, coğrafyasını tabiatını ustaca işlemiş, Türkistan coğrafyasının tüm halklarında kabul gören bir anlatımla eserlerine taşımıştır. Kırgızistan'da faaliyet gösteren ressamlar, bu eserlerin etkisinde kalarak, ustanın edebi dilini, görsel dile aktarmışlardır.

KIRGIZ MİLLİ RESSAMLARIN ESERLERİNDE CENGİZ AYTMATOV

Nurbek Matayev, 1980 Bişkek doğumlu sanatçı, Kırgız Milli Ressamlar Birliği üyesidir. "Boz At" (Resim 1) isimli eseri, Aytmatov'un "Beyaz Gemi" adlı romanından esinlenilerek yaptığı resimdir. Kahraman, Isık-Göl kıyısında dedesi, ninesi, teyzesi ve onun kocasıyla birlikte yaşayan yedi sekiz yaşlarında bir çocuktur. Babası ve annesi tarafından terk edilen torununa sahip çıkan Mümin Dede, sonradan evlendiği karısı ve torunuyla birlikte bu tenha göl kenarında, ormanın bakım işleri ile uğraşan ve partiden olan damadı Orozkul'a yardım etmektedir. Orozkul'un karısı, çocuğun teyzesi Bekey kısır olduğu için çocuk sahibi olamayan bir kadındır. Orozkul, evlat sahibi olamamanın hıncını bu zavallı ihtiyar ve onun çocuğu olmayan kızından çıkarmaktadır. Çok geniş bir hayal dünyasına sahip olan çocuk, dürbünüyle gölde yük ve yolcu taşıyan bir gemiyi izler. Gemilerde tayfalık yapan babasının da bu gemide çalıştığını düşünerek, balık olup bu gemiye ulaşmayı, babasına zavallı dedesini, zalim Orozkul'u, yaşadıklarını hayallerini anlatmayı düşler. Dedesi çocuğu okula her gün boz bir atla okuluna götürür. Günlerden bir gün giderken yolda Kırgızların efsanevi karakteri Geyik Ana'yı görürler. Orozkul, çocuğun dedesini tehdit ederek bu geyiği ona vurdurtur. Olay sırasında evde hasta yatan çocuk, dışarıda et paylaşıldığını ve geyiğin boynuzlarını görür. Bunun üzerine çocuk çok üzülür ve kendisini gölün serin sularına doğru bırakarak, babasına kavuşmayı ister, ancak göl onu yutmuştur. Cengiz Aytmatov, eserin bir bölümünde Boz At'a şu ifadeyle yer vermiştir. *"Bizim orda kışın öyle çok kar yağar ki benim boynuma kadar çıkar. Her tarafı örter. Eğer ormana gitmek istesek, ancak boz at Alabaş'a binerek gidebiliriz…"* (Aytmatov, 1970: 63) o zorlu doğa koşullarında yardımcı olan boz at, Matayev'in eserinde görselleştirilmiştir.

Cengiz Ormanbekov, 1959 yılında Karakol şehrinde dünyaya gelen sanatçı, St. Petersburg Rus Endüstriyel Sanatlar Akademisi mezunudur. 1997 yılında Kırgız Cumhuriyeti Sanatçılar Birliği'ne kabul edilmiştir. "Cengiz ile Manas Zirvesi" (Resim 2) isimli eserinde, ünlü yazar Cengiz Aytmatov'la birlikte Kırgızistan'ın Alatoo sırtlarında bulunan ve Manas Zirvesi adı verilen dağı resmetmiştir. Yaklaşık yüksekliği 4482 metre olan bu zirve, Tanrı Dağlarının en yüksek zirvelerinden biri konumundadır.

Aytmatov'un Toprak Ana isimli romanı, Ormambekov'un esin kaynağı olmuştur. Romanda, yazarın aile hayatından önemli yansımalar bulunmaktadır. Baba Törekul, Sovyet rejiminin Stalin devri kurbanlarındandır. Roman kahramanı Ana Nagima, dönemin çilesini çekenlerden biridir. Kasım, Caynak, Muslubeg de yazarın çocukluk ve gençlik hayatından büyük izler taşımaktadır. II. Dünya savaşının Aytmatov üzerinde büyük tesirleri vardır. Romanda felaket kavramı olarak seçilen Savaş, aslında Sovyet Rejimini de içine almaktadır. Savaş eleştirilirken Sovyet rejimi de eleştirilmektedir (Aydın, 2016: 10). Tabiatla insanı temsil eden bir kavram olarak anlatılan Toprak Ana romanı, eleştirel bir dille insan dışındaki varlıkların konuşturulduğu ve ifadelendirildiği romanlardan biridir. Aytmatov eserlerinde

hayvanları, nesneleri veya uzaylıları karakterize etmektedir. Toprak Ana romanında insanlığın geleceğini tehdit eden savaşı, toprağı konuşturarak diyalog halinde okuyucuya sunmuştur. Ona göre toprak, tarih, kültür ve istikbaldir. Toprak Ana romanında sık sık, uçsuz bucaksız Kırgız toprağını Tolunay Ana'yla buluşturup konuşturmaktadır. Üzerinde doğup büyüyen insanlara analık eden, onları besleyip büyüten toprak, insanın tarihinin en canlı tanığıdır, kucağında büyüyen insanın yaşadığı her şeyi bilmektedir (Kolcu, 2008: 178-179).

1966 yılında Kırgızistan'ın Oş şehrinde dünyaya gelen Canışbek Camurzayev, Taşkent Politeknik Koleji ve Kırgızistan Arabaev Devlet Üniversitesi mezunudur. Kırgız Cumhuriyeti Sanatçılar Birliği sergilerine 1984 yılından itibaren kabul edilmiştir. "Kara Deve" (Resim 3) isimli eserinde Aytmatov'un "Dişi Kurdun Rüyaları" isimli eserinde betimlenen deve sürülerine gönderme yapmıştır. Eserde Aytmatov, *bozkıra yayılan kara deve sürülerini, terk edilmiş şehirlere* benzetmektedir (Aytmatov, 1995: 51).

Ayıp Alakunov, 1977 yılında Narın'da doğmuştur. 1998 yılında Kırgız Devlet Sanat Koleji'nden mezun olmuştur. 2011 yılında Kırgız Cumhuriyeti Sanatçılar Birliği'ne kabul edilmiştir. Ayıp Alakunov, "Mankurt" (Resim 4) ve "Çigu, Isık Göl Efsanesi" (Resim 5) isimli eserlerinde Cengiz Aytmatov'un konularını işlemiştir. Mankurt, Türk, Altay ve Kırgız (Manas Destanı'nda geçmektedir) efsanelerinde anlatılan bir tür köledir. Mankurtlar köle yapılırken başlarına ıslak deve derisi konmaktadır. Başında ıslak deriyle güneşte bekletilen bu köleler, belirli bir süre ıslak derinin kuruyarak gerilmesiyle başlarında korkunç bir baskı ve ağrı hissederlermiş. Daha sonra ağrının etkisiyle efendilerinin onlara vereceği bütün görevleri sorgusuz, sualsiz yaparak itaat ederlermiş. Kavramsal derinliği ve literatürdeki karşılığı gelişerek, günümüzde de kullanılan Mankurt terimi, şuursuzca kimlik kaybı yaşamış, öz benliğini unutmuş bireyler için kullanılmaktadır. Aytmatov'un "Gün Olur Asra Bedel" romanında Ekim Devrimi'nin ülkede yarattığı sistematik ve kültürel erozyona maruz kalan Sabitcan'ın bir Mankurt'a dönüşme hikâyesidir. Sabitcan, almış olduğu eğitimle adeta bir Mankurt'a dönüşmüş, öz benliğini unutmuş, kültürel kimliğini yitirmiştir. Alakunov, bu resimde bir Mankurt portresi üzerinden ülkesinin tarihsel sürecine gönderme yapmıştır. Isık Göl Efsanesi isimli resminde, Kırgızistan'ın kuzey doğusunda Kazakistan sınırına yakın bir bölgede etrafında yüksek dağlar bulunan dünyanın ikinci büyük dağ gölüdür. 6236 km'lik bir alanı kaplayan gölün en derin noktası 668 metredir. Van gölünün yaklaşık iki katı büyüklüğündeki bu göl, kışın zorlu ve sert iklime rağmen hiç donmamaktadır. Cengiz Aytmatov'a göre *"Tanrının yeryüzündeki gözü…"* olan bu göl, çeşitli halk söylencelerine, filmlere, tiyatro oyunlarına ve masallara konu olmuştur. Cengiz Aytmatov'un ölümsüz eseri, Yıldırım Sesli Manasçı hikâyesinde, bu göle ait bir efsane anlatılmaktadır. Efsaneye göre Issık Göl isimli bir kız varmış. Günlerden bir gün kıza, iki genç talip olmuş. Kız iki sinide beğenmiş ve ikisine de hayır diyememiş. Kız bu duruma o kadar üzülüyormuş ki sürekli ağlıyormuş. Akıttığı gözyaşları birikerek, bu gölü oluşturmuş. Kızın taliplerinden olan ve doğudan gelen gencin adı Ulan, batıdan gelenin adı da San Taş'mış. Bu gençlerde durumdan haberdar olmuş ve kızgınlıkla memleketlerine dönerek orada rüzgâra dönüşmüşler. Böylece Isık Göl etrafında doğudan esen Ulan rüzgârıyla, batından esen San Ta rüzgârı göl suyunu dalgalı hale getirmiş ve sevgililer tabiatın bir parçası haline dönüşerek ölümsüzleşmişlerdir. Alakunov eserinde, resim sanatının plastik unsurlarıyla bu konuya değinmiştir.

Maratbek Şarafidinov, 1950 yılında Fergana Vadisi'nin güneyinde bulunan Batken şehrinde dünyaya gelmiştir. 1984-1986 yılları arasında Taşkent Devlet Enstitüsü Sanat Bölümü'nde eğitim almış, daha sonra 1988 yılında da Sovyetler Birliği Leningrad Sanat Akademisi'nde lisans eğitimini tamamlamıştır. 1988 yılında Kırgız Cumhuriyeti Sanatçılar Birliği'ne kabul edilmiştir. "Cengiz Aytmatov'un Hikâyelerinden Görünüş" (Resim 6-7-8) isimli eserlerinde Cengiz Ayatmatov'un unutulmaz eserlerinin tasvirleri yer almaktadır. Yıldırım Sesli Manasçı, Isık Göl Efsanesi, Beyaz Gemi, Dişi Kurdun Rüyaları gibi roman ve hikâyelerden sahneleri canlandırmıştır.

Azamat Abakirov, 1982 yılında Celal Abad bölgesinin Toguz ilçesinin Kazarman köyünde dünyaya gelmiştir. 2004-2009 yılları arasında Ulusal Rus Bilimler Akademisi'nde akademisyen olarak görev yapmıştır. 2012-2016 yıllarında Turgunbay Sadıkov Sanat Akademisi'nde sanat eğitimciliği görevini yürütmüştür. 2009 yılında Kırgız Cumhuriyeti Sanatçılar Birliği üyeliğine kabul edilmiştir. 2011 yılında Devlet Gençlik Ödülü diplomasına layık görülmüştür. "Cengiz Aytmatov Portresi" (Resim 9) ismini verdiği resmin ön bölümünde yazar Aytmatov' yer vermişken, resmin fon kısmında yazarın ünlü eseri, Cemile romanından bir sahneyi canlandırmıştır. 1958 yılında yayınlanan eserde, birbirine aşık iki gencin hikayesini üçüncü bir gözle anlattığı ve bazı edebiyat eleştirmenlerince Aytmatov'un en güzel aşk romanı olarak nitelendirilen eseridir. Sanatçı, kompozisyonun genelinde kullandığı mavi renkle, esere ağır bir hava katmış, detaycı bir anlayışıyla eserini işlemiştir.

Sadık Murzhanov, 1988 yılında Kırgızistan'ın Oş şehrinin ilçesi konumunda olan Nookat'ta dünyaya gelmiştir. 2005 yılında Moskova Tiyatro ve Film Akademisi mezunudur. Sadık Murzhanov, Aytmatov portresinin fonuna, onun romanlarından ve hikâyelerinden oluşan karakterleri yerleştirmiştir. Resimde güçlü bir anatomik alt yapı ve kompozisyon yapısı dikkati çekmektedir. "Cengiz Aytmatov ve Hikayelerinden Kesitler" (Resim 10) adını verdiği bu eserde, Cengiz Aytmatov'un hikâyelerinden sahneler, hikâyelerin içinde geçen simgesel unsurlar, resmin kompozisyonu içine belirli bir düzen ölçüsünde serpiştirilmiştir.

Genel anlamda bakıldığı zaman, Kırgız ressamlarının pek çoğu, dünyaca ünlü Cengiz Aytmatov'un mutlak surette bir eserinden veya portresini eserlerine yansıttıkları görülmüştür. Ancak burada seçilen ressamlar, akademik anlamda belirli bir seviyeye ulaşmış, eserleri Kırgızistan ve Kazakistan'daki müzelerde kabul görmüş, Kırgız resim sanatının literatürüne girmiş ve Kırgız Milli ressamlığına kabul edilmiş sanatçılardır.

SONUÇ

Kırgız resim sanatı, içinde yaşanılan çağda geleneksel kültürden beslenen, modern etkiler meydana getiren bir üretim içindedir. Kırgızistan'ın bazı ulusal sanatçıları, Batılı sanat akımlarının etkisinde eserler meydana getirse de, halk motiflerini, edebi eserleri resimlerine taşıyarak, geleneksel Kırgız halk sanatını, plastik sanatların modern dilinde ve alanında devam ettirmektedirler. Kazakistan ile komşu olması münasebetiyle Kazakistan'ın çeşitli müzelerinde Kırgız sanatçılara ait eserleri görmek mümkündür. Ancak Kırgız sanatçıların eserleri, kompozisyon özellikleri bakımından Kazak sanatçılarının eserlerinden fark edilebilmektedir. Bu durum, Kırgız resim sanatının kendine özgü bir dili olduğunun önemli işaretlerinden biridir. Kültürel anlamda Aytmatov eserlerinin resim sanatına yansıması olgusu açısından bakıldığında, dünyaca ünlü yazar Cengiz Aytmatov'un eserlerinin resim diliyle ifade edilmesi, bu edebi eserlere duyulan merakı artırmaktadır. Türk resim sanatında böyle bir olguyla yeteri seviyede karşılaşılmadığını söylemekte yarar vardır. Türk resim sanatında Ömer Seyfettin, Namık Kemal ya da Tarık Buğra'nın bir edebi eserinin resim diliyle anlatıldığını görmek çok güçtür. Modern resim sanatı alanında yazan, çizen insanların bu sorunu sorgulamasında fayda vardır. İlköğretim veya ortaöğretim çağı çocuklarının bu yazarların eserlerini müzelerde görsel olarak görme hakkı vardır. Ancak resim alanında eğitim veren güzel sanatlar fakültelerine bu konuda çok iş düşmektedir. Ancak bilinçli eğitimcilerin, sanatçı akademisyenlerin önderliğinde kültürel sanata destek sağlayacak bu tarz konuların işlenmesi, edebi eserlerin görselleştirilmesi açısından önemlidir. Böylece ileride kurulabilecek edebiyat müzelerine kaynak sağlayacaktır.

EKLER

Resim 1: Nurbek Matayev "Boz At", 70x100cm, tüyb.

Resim 2: Cengiz Ormanbekov "Cengiz ile Manas Zirvesi", 45x60cm, tüyb.

Resim 3: Canışbek Camurzayev "Kara Deve", 30x55cm, kükk.

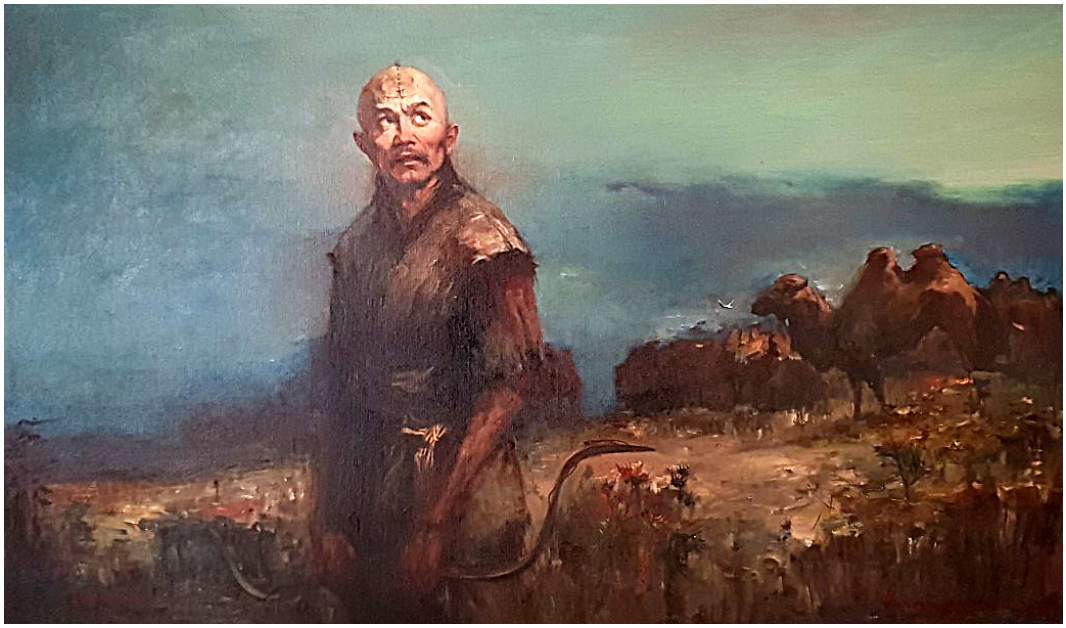

Resim 4: Ayıp Alakunov "Mankurt", 70x120cm, tüyb.

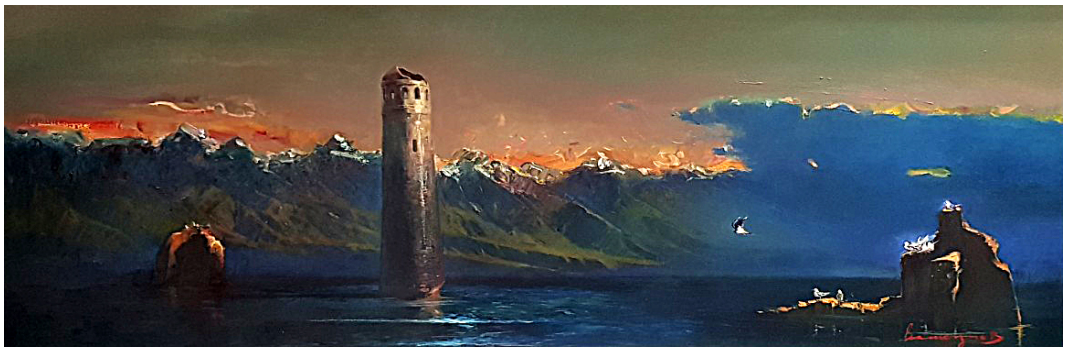

Resim 5: Ayıp Alakunov "Isık Göl Efsanesi", 60x175cm, tüyb.

Resim 6: Maratbek Şarafidinov "Cengiz Aytmatov'un Hikayelerinden Görünüş 1", 70x120cm, tüyb.

Resim 7: Maratbek Şarafidinov "Cengiz Aytmatov'un Hikayelerinden Görünüş 2", 70x120cm, tüyb.

Resim 8: Maratbek Şarafidinov "Cengiz Aytmatov'un Hikayelerinden Görünüş 3", 70x120cm, tüyb.

Resim 9: Azamat Abakirov "Cengiz Aytmatov Portresi", 110x150cm, tüyb.

Resim 10: Sadık Murzhanov "Cengiz Aytmatov ve Hikayelerinden Kesitler", 110x130cm, tüyb.

KAYNAKLAR

Aydın, S, (2016). Cengiz Aytmatov'un Eserlerinde Şahıslar Kadrosu, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aytmatov, C, (1970). Beyaz Gemi, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Aytmatov, C, (1995). Dişi Kurdun Rüyaları, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Erinç, S. M, (2008). Sanat Sosyolojisine Giriş, Ankara: Ütopya Yayınevi.

Heinich, N, (2013). Sanat Sosyolojisi, (Çeviren: Turgut Arnas), Ankara: Bağlam Yayıncılık.

Kayhan, K, (1971). Sanat Eleştirisinde Kural ve Ölçütler, Bursa: Üstünel Matbaası.

Kolcu, A. İ, (2008). Bozkırdaki Bilge, Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.

Musakeev, T, (2018). Kırgız Resim Sanatı Üzerine. Prof. Temirbek Musakeev ile söyleşi. 25 Ocak 2018.